

وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم

دانشکده علوم و فنون قرآن تهران

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته تفسیر قرآن مجید

موضوع:

بررسی خصلت‌های منفی عرب جاهلی در قرآن و روش مقابله

با آن و راه‌های برون رفت از جاهلیت مدرن

استاد راهنما:

دکتر علی غضنفری

نگارنده:

ربابه فقه موسی پور

خرداد ماه سال ۱۳۹۳

چکیده:

قرآن کتاب هدایت بشر و پیام آور برنامه سعادت انسان است. مخاطب آن ابتدا مردم عربستان بودند. مردمی که در نهایت غفلت و جهل زندگی می‌کردند. در قرآن به فرهنگ و آداب زندگی این مردم اشاره شده است و از آن به عنوان دوران جاهلیت نام برده است. آشنایی با چگونگی زندگی مردم در زمان جاهلیت باعث می‌شود تا تصویر واضحی از جامعه نشان داده شده و روش مقابله با آن نیز می‌تواند الگویی برای مقابله با جهل و غفلت در جوامع کنونی باشد.

پژوهش حاضر به روش کتابخانه‌ای تدوین شده است. با بررسی و بیان ویژگی‌های منفی عرب جاهلی و روش مقابله قرآن با آن خصلت‌های منفی می‌توان گفت: بت‌پرستی از اعتقادات جاهلی اعراب ریشه می‌گرفت و به دنبال خود باعث افکار و اعمال جاهلی زیادی می‌شد. اعراب برای اینکه رضایت بت‌ها را جلب کنند، فرزندان خود را قربانی می‌کردند. تقلید از گذشتگان، بی‌اعتقادی به مبدأ و معاد دلیلی بود که عرب‌ها اصل جبر را بپذیرند. در اقتصاد جامعه عرب ربا باعث شده بود تا ثروت در دست عده‌ای اندک قرار گیرد و بقیه در فقر و در خدمت ثروتمندان زندگی کنند. اوضاع فرهنگی مردم بسیار ضعیف بود. زنده به گور کردن دختران و قتل، نشان از انحطاط فکری مردم می‌داد. قرآن کریم بعد از بیان این نمودهای جهل به درمان آن پرداخت. روش‌های مقابله با انحراف و غفلت در قرآن بسیار زیاد و متنوع است و با توجه به سن، جنس و زمان و مکان مخاطب متغییر است. روش‌هایی که برای تبلیغ دین اسلام در قرآن وجود دارد را می‌توان تحت عنوان کلی "روش قرآن برای دعوت به معارف و مبارزه با جهل" نام برد. این‌ها روش‌های کلی اسلام در دعوت، به نوعی روش برخورد با مظاهر جاهلی است. مانند بیان سرگذشت اقوام گذشته و دعوت به الگوگیری، استفاده از مثل و ایجاد سوال برای بیان غیر مستقیم احکام روشی برگزیده برای انتقال مطلب می‌باشد.

غفلت و جهل در جامعه‌ای که از نظر علم در مرتبه بالاتری قرار گرفته اندکی متفاوت جاهلیت عرب می‌باشد. خودکشی، سقط جنین، اسراف و فحشا مصادیقی از جهل و غفلت از تعالیم دین است که بر انسان بعد از ۱۴ قرن از طلوع اسلام سایه افکنده و آن را شبیه دوره جاهلیت کرده است. راه درمان این جهل تنها در بازگشت به آغوش اسلام است تا با بهره‌گیری از سرچشمه زلال حقیقت موجبات سعادت در دنیا و آخرت فراهم شود.

کلید واژه: جاهلیت نخست، عرب، قرآن، جاهلیت مدرن

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه تحقیق
۲.....	کلیات تحقیق
۳.....	بیان مسئله
۳.....	پرسشهای تحقیق
۴.....	فرضیه ها
۴.....	پیشینه طرح
۸.....	فصل اول: شناخت مفاهیم بنیادین
۹.....	مقدمه فصل
۱۰.....	۱-۱ واژه جاهلیت
۱۰.....	۱-۱-۱ جهل
۱۱.....	۲-۱-۱ انواع جهل
۱۲.....	۳-۱-۱ جاهلیت در کتابهای لغت
۱۳.....	۴-۱-۱ جاهلیت در قرآن
۱۴.....	۵-۱-۱ انواع جاهلیت
۱۴.....	۱-۵-۱-۱ جاهلیت اولی
۱۴.....	۲-۵-۱-۱ جاهلیت آخری
۱۵.....	۶-۱-۱ بسامد قرآنی جهل و مشتقات آن
۱۷.....	۲-۱ خصلت
۱۸.....	۳-۱ عرب
۲۰.....	۱-۳-۱ زبان عربی
۲۲.....	فصل دوم: خصلت های منفی جاهلیت عرب و مقابله اسلام با آن
۲۳.....	مقدمه فصل
۲۴.....	۱-۲ ضرورت شناخت خصلتهای منفی جاهلیت و روش مقابله
۲۵.....	۲-۲ نگاهی به موقعیت جغرافیایی، سیاسی و فرهنگی زادگاه اسلام و قرآن
۲۷.....	۱-۲-۲ مکه
۲۹.....	۲-۲-۲ مدینه
۳۰.....	۳-۲-۲ طائف
۳۱.....	۳-۲ اعتقادات جاهلی شبه جزیره عربستان
۳۱.....	۱-۳-۲ آیین شرک و بت پرستی
۳۳.....	۲-۳-۲ قربانی کردن فرزندان برای تقرب به بتها
۳۴.....	۳-۳-۲ تقلید از آیین آباء و اجداد
۳۶.....	۴-۳-۲ پندارهای جاهلانه
۳۶.....	۵-۳-۲ بی اعتقادی به معاد

- ۳۷..... ۶-۳-۲ اعتقاد به جبر.....
- ۳۸..... ۷-۳-۲ اعتقاد به جن و شیطان.....
- ۳۸..... ۸-۳-۲ آیین ازلام یا استخاره در جاهلیت.....
- ۴۰..... ۹-۳-۲ المیسره.....
- ۴-۲ جاهلیت در ابعاد عملی..... ۴۱.....**
- ۴۱..... ۱-۴-۲ حکم جاهلی.....
- ۴۲..... ۲-۴-۲ زنا.....
- ۴۴..... ۳-۴-۲ظهار.....
- ۴۵..... ۴-۴-۲ داخل شدن به خانه از غیر راه متعارف.....
- ۴۵..... ۵-۴-۲ نسبتهای ناروا به پیامبر.....
- ۴۸..... ۶-۴-۲ خوردن چیزهای حرام.....
- ۴۹..... ۷-۴-۲ تفاخر بر ملت‌های دیگر.....
- ۴۹..... ۸-۴-۲ بلند کردن صدا هنگام صدا کردن پیامبر.....
- ۵۰..... ۹-۴-۲ تمسخر.....
- ۵۱..... ۱۰-۴-۲ سوء ظن.....
- ۵۱..... ۱۱-۴-۲ غیبت.....
- ۵۱..... ۱۲-۴-۲ منت نهادن.....
- ۵۲..... ۱۳-۴-۲ نفاق.....
- ۵۳..... ۱۴-۴-۲ تبرج.....
- ۵۳..... ۱۵-۴-۲ قتل و رفتارهای خشن.....
- ۵۵..... ۱۶-۴-۲ بی‌اعتنایی به یتیمان.....
- ۵۵..... ۱۷-۴-۲ "نسیء" تغییر و تبدیل ماههای حرام.....
- ۵۶..... ۱۸-۴-۲ امتیازات طبقاتی.....
- ۵۷..... ۱۹-۴-۲ خرافات.....
- ۵۸..... ۲۰-۴-۲ سحر و جادو.....
- ۵۹..... ۲۱-۴-۲ شراب.....
- ۶۱..... ۲۲-۴-۲ برده داری.....
- ۶۳..... ۲۳-۴-۲ فرزندخواندگی.....
- ۶۴..... ۲۴-۴-۲ زنده بگور کردن دختران.....
- ۶۶..... ۲۵-۴-۲ رباخواری.....
- ۶۸..... ۲۶-۴-۲ زیاده‌طلبی.....
- ۵-۲ روشهای کلی دعوت به اسلام و مقابله با مظاهر جاهلی..... ۶۹.....**
- ۶۹..... ۱-۵-۲ نشان دادن جایگاه علم و علم‌آموزی در اسلام.....
- ۷۱..... ۲-۵-۲ بیان سرگذشت دیگران و تجارب پیامبران.....
- ۷۲..... ۳-۵-۲ استفاده از باورهای مشترک.....
- ۷۲..... ۴-۵-۲ استفهام.....
- ۷۳..... ۵-۵-۲ جدا کردن خود از آیینهای انحرافی.....

۶-۵-۲	خوش رویی و احترام	۷۴
۷-۵-۲	دوری از اکراه و مجبور کردن به پذیرش حق	۷۵
۸-۵-۲	کفاره و حد	۷۵
۹-۵-۲	امر به معروف و نهی از منکر نسبت به یکدیگر	۷۶
۱۰-۵-۲	بیان آثار و فواید ایمان، پاداش نیکو کاران و عاقبت گناهکاران	۷۶
۱۱-۵-۲	هجرت راهکاری برای نجات خود	۷۷
۱۲-۵-۲	دعوت اسلام و تلاش پیامبر	۷۸
۸۰	نتیجه فصل	
۸۱	فصل سوم: جاهلیت مدرن و راههای برونرفت از آن	
۸۲	مقدمه فصل	
۸۳	۱-۳ جاهلیت مدرن	
۸۵	۲-۳ مصادیق جاهلیت مدرن	
۸۵	۱-۲-۳ دگرزدگی	
۸۶	۲-۲-۳ دوگانگی در رفتار و گفتار	
۸۷	۳-۲-۳ ماهواره	
۹۱	۴-۲-۳ اینترنت	
۹۲	۵-۲-۳ بی اعتنایی به نماز	
۹۲	۶-۲-۳ بی اعتنایی به عهد و پیمان	
۹۳	۷-۲-۳ خرافات	
۹۵	۸-۲-۳ خودکشی	
۹۶	۹-۲-۳ رواج بسیار سقط جنین	
۹۷	۱۰-۲-۳ تمسخر قومیتها	
۹۸	۱۱-۲-۳ کمکاری	
۱۰۰	۱۲-۲-۳ مفاسد اقتصادی جدید	
۱۰۰	۱۳-۲-۳ رواج مواد مخدر جدید	
۱۰۱	۱۴-۲-۳ سازماندهی قانونی ربا	
۱۰۲	۱۵-۲-۳ بهره گیری از محاصره اقتصادی برای رسیدن به مقاصد	
۱۰۳	۱۶-۲-۳ بی توجهی به الگوی مصرف در اسلام	
۱۰۸	۳-۳ راههایی برای مقابله با جهل در جامعه	
۱۰۸	۱-۳-۳ قرض الحسنه	
۱۰۸	۲-۳-۳ تشویق به کسب و کار حلال	
۱۰۹	۳-۳-۳ تعلیم و تربیت قرآنی	
۱۱۱	۴-۳-۳ صداقت و راستی	
۱۱۲	۵-۳-۳ تواضع و نرمش	
۱۱۳	۶-۳-۳ موعظه فردی و اجتماعی	
۱۱۶	۷-۳-۳ ایمان مانع ناامیدی	

۱۱۶ ۸-۳-۳ هجرت
۱۱۶ ۹-۳-۳ الگوسازی اسلامی
۱۱۸ ۱۰-۳-۳ بازگشت به اسلام
۱۲۰ نتایج و دستاوردها
۱۲۳ منابع و مأخذ
۱۲۸ الملخص
۱۲۹ Abstract

مقدمه تحقیق

اسلام آخرین و کامل‌ترین دین الهی است. تعالیم ناب آن راهنمای هر انسان در هر دوره می‌باشد که مرزهای زمان و مکان را از میان می‌برد و در بدوی‌ترین شرایط همان هدایت و روشنگری را دارد که در اوج پیشرفت تکنولوژی و علم دارد. غفلت از این برنامه زندگی در هر زمان نتیجه جهل و نادانی است. چرا که به‌کارنبستن مهم‌ترین برنامه الهی در زندگی جز جهل توجیه دیگری ندارد. احکام اسلام طوری تنظیم شده که با آن می‌توان با هرگونه نادانی و جهل مبارزه کرد و مدینه فاضله آرمانی را در پرتو تعالیم الهی آن تحقق بخشید. هدف مهم دین اسلام بیداری بشر از غفلت در پرتو تفکر می‌باشد. با تفکر در آیات قرآن می‌توان به جاودان بودن قرآن و هدایت‌گری این معجزه جاوید پی‌برد.

موضوع پژوهش حاضر بررسی خصلت‌های منفی جاهلیت عرب در قرآن و روش مقابله با آن و راه‌های برون‌رفت از جاهلیت کنونی می‌باشد. فصل اول تعریف مفاهیم بنیادی موضوع پژوهش را مورد بررسی قرار می‌دهد، در فصل دوم به بیان ویژگی‌های منفی جاهلیت عرب در قرآن اشاره شده و راهکار مقابله قرآنی آن تبیین شده است، همچنین به بیان روش‌های کلی قرآن برای دعوت به تعالیم الهی و مبارزه با جهل می‌پردازد. فصل آخر به بیان مصادیق جاهلیت در جامعه کنونی می‌پردازد و راه‌های برون‌رفت از این جهل و نادانی را مورد بحث قرار می‌دهد.

کلیات تحقیق

بیان مسئله

عربستان سرزمین خشک و سوزان با آب و هوای گرم است. مردم آن به صورت قبیله‌ای زندگی می‌کردند و از طریق پرورش دام و کشاورزی، داد و ستد و غارت‌گری کسب‌معاش می‌نمودند. حضرت محمد(ص) که مأمور به تبلیغ دین اسلام بود، در انجام رسالت خود با مردم عربستان مواجه بود.

دین آنان دین حنیف بود، ولی در اثر عوامل مختلف از آن فاصله گرفته و بکلی از اصول و ارزش‌های آن منحرف گشته بودند. بت‌پرستی و به تبع آن آداب و رسوم غلط از آنان افرادی وحشی و خشن ساخته بود، بطوری که اولین بار قرآن درباره این جامعه از واژه جاهلیت استفاده نموده است. از جمله ویژگی‌های جاهلیت می‌توان به تبرج، قتل، خشونت، ربا، شراب‌خواری و ... اشاره کرد. قرآن کریم برای جایگزین کردن تعالیم ناب و انسان‌دوستانه ابتدا شروع به مقابله با آداب و آیین جاهلیت نمود. این روش باعث رشد و شکوفایی جامعه شد به طوری که از مردم جاهلیت انسان‌هایی با اخلاق و متمدن ساخت. شناخت خصلت‌های منفی جاهلیت اهمیت فراوانی دارد، زیرا باعث شناخت آموزه‌های اسلامی و میزان اثرپذیری و تحول‌آفرین بودن آن می‌شود. شناخت صحیح ویژگی‌های مردم در هنگام ظهور اسلام و چگونگی برخورد و مقابله آنها با آن و روش اسلام برای برچیدن جاهلیت می‌تواند بیان‌کننده روش موثر در فرهنگ‌سازی قرآنی و تحول مثبت برای اصلاح انحرافات جامعه گردد. زیرا با وجود پیشرفت انسان امروزه شاهد بازگشت بشر به جاهلیت هستیم.

اتخاذ روش قرآنی برای برخورد با این جلوه‌ها می‌تواند راهنمای خوبی برای مقابله باشد. مثلاً بی‌حجابی، ربا بانکی، تملق و شکوه از خدا از مظاهر جاهلیت است. در این تحقیق به بررسی ویژگی‌های منفی جاهلیت و روش مقابله با آن و مراحل و چگونگی برخورد و میزان تأثیر آن برای تحول جامعه جاهلی عرب و جاهلت کنونی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

پرسش‌های تحقیق

- ویژگی‌های منفی جاهلیت نخست چه بوده است؟
- روش قرآن کریم برای برون‌رفت از جاهلیت مدرن چیست؟

فرضیه‌ها

- بت‌پرستی، بی‌اعتقادی به قیامت مهم‌ترین مصادیق جاهلیت بود که باعث بسیاری از انحرافات دیگر در جامعه عرب شده بود.
- تقویت ایمان و وارد کردن دین در جامعه از مهم‌ترین راه‌های مبارزه با غفلت در جامعه می‌باشد.

پیشینه طرح

در اینجا به کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقالات نوشته شده در این موضوع اشاره می‌نماییم تا تفاوت آنها با کار پیش‌رو مشخص شود.

پایان‌نامه‌ها

با جستجو در سایت ایسکا پایان‌نامه‌های نوشته شده در این زمینه به شرح زیر می‌باشد:

- بررسی عصر جاهلیت در قرآن و حدیث، نوشته علی بلباسی و راهنمایی تاجری‌نسب، در این تحقیق به بررسی تأثیر عمیق اسلام در ایجاد تمدن بشری و رهایی از جهل و گمراهی با استفاده از قرآن و حدیث پرداخته شده است. با مطالعه چکیده آن می‌توان پی برد که تفاوت این پایان‌نامه در این است که در آن به بررسی ویژگی‌های منفی جاهلیت به صورت همه-جانبه و ابعاد اعتقادی عملی، فرهنگی و روش مقابله مردم و قرآن با توجه به همه آیاتی که به‌گونه‌ای روش مقابله را نشان می‌دهند، توجه نشده ولی در پایان‌نامه پیش‌رو به بررسی این برخورد برای ایجاد جامعه آرمانی در زندگی کنونی می‌پردازیم.
- ویژگی‌های جاهلیت در قرآن، نوشته علی جعفری سریزی با راهنمایی دکتر زارعان، در فصل سوم این تحقیق که بخش اصلی آن است به بررسی ادیان جاهلی در آیات قرآن و دین‌های تحریف شده، آداب و رسوم و اخلاقیات باطل که مرتبط با نظام ارزشی جاهلیت و نظام قبیله‌ای و آثار سوء آن و خانواده و ازدواج‌ها و طلاق‌های باطل، راه‌های معاش باطل، جاهلیت و حیات سیاسی، جاهلیت و حیات علمی (تقابل میان علم دینی و علم جاهلی) پرداخته است. تفاوت با موضوع پیشنهادی این پایان‌نامه: عدم اشاره به روش مواجهه و برخورد قرآن با این مظاهر و بررسی این موارد در جامعه کنونی و یافتن روش هدفمند برای تغییر جامعه فعلی از نوآوری‌های این موضوع است که آن را با این نوشته متفاوت می‌نماید.
- جاهلیت در آینه قرآن، نوشته خانم انسیه خزعلی با راهنمایی محمدعلی آزرشب، عناوین مطرح شده در این پایان‌نامه عبارتند از: نگرشی بر سرزمین وحی از جنبه فرهنگی و ادبی،

طبقات اجتماعی جامعه جاهلی، اوضاع اجتماعی، اقتصادی و برخی مفاهیم حقوقی در جامعه جاهلی و عقاید جاهلی. تفاوت: اشاره گذارا به برخی از عناصر جاهلی و عدم اشاره به روش مقابله قرآن با آن و عدم بیان راهکار قرآنی برای روش برخورد با مظاهر جاهلیت در عصر حاضر با توجه به فطری بودن تعلیمات قرآن.

در این تحقیقات هرکدام از نویسندگان در کار خود تنها به بررسی برخی از مظاهر جاهلیت بدون توجه همه جانبه به آیات قرآن به تبیین جاهلیت پرداخته بودند و برخی هم به روش برخورد با این ویژگی ها اشاره نکرده بودند، در صورتی در پژوهش پیش رو به صورت کلی و با توجه به همه آیات قرآن به بررسی خصلت های منفی پرداخته و با بیان روش برخورد قرآن و اتخاذ روشی قرآنی برای مقابله با مظاهر جاهلیت در جامعه کنونی خواهیم پرداخت.

پایان نامه های موجود در سایت ایران داک:

- بررسی نمادهای جاهلیت قدیم و مدرن با تکیه بر قرآن و سنت این پایان نامه در سطح کارشناسی نوشته زهرا پرند غیبی و راهنمایی محمدرضا شیرخانی می باشد که به تبیین معنای جاهلیت و بررسی نمادهای قدیم و جاهلیت مدرن یعنی شرک، هوا و هوس، شهوت پرداخته است. تفاوت: اشاره جزئی به برخی از عناصر جاهلیت و مقایسه ای بودن آن با جاهلیت مدرن و عدم اشاره به روش برخورد قرآن و واکنش مردم، که در این تحقیق به صورت همه جانبه به این مسئله می پردازیم.
- مواجهه قرآن با فرهنگ عصر نزول نوشته لیلا حسینی محمدی با راهنمایی دکتر صفرزاده این نوشته به تبیین مواجهات گوناگون قرآن با فرهنگ جاهلیت پرداخته است. در این پایان نامه به بررسی عناصر مثبت و منفی و شیوه مواجهه قرآن پرداخته شده است.

در پورتال دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم چند پایان نامه در زمینه جاهلیت نوشته شده که در مقطع کارشناسی بوده و با این روش و موضوع متفاوت می باشد.

- افکار و گرایش های جاهلیت از دیدگاه قرآن نوشته مریم یوسفی، تفاوت با کار پیشنهادی این است که افکار و گرایش به صورت مطلق بوده و تنها شامل گرایش منفی نمی باشد همچنین به نحوه برخورد قرآن و کاربرد این مواجهه در جامعه کنونی پرداخته نشده است.
- فرهنگ جاهلیت از دیدگاه قرآن نوشته شهربانو شریعتی، تفاوت با این کار: عدم اشاره به برخورد قرآن و بررسی این برخورد برای تغییر جامعه کنونی.
- سیمای عصر جاهلیت در قرآن، نوشته منصوره نورمحمد.

- گرایش‌های دینی و اعتقادی از منظر قرآن کریم، نوشته مهدی داوودی. در این نوشته فقط به زمینه دینی و اعتقادی جاهلیت پرداخته شده و سایر مظاهر آن و روش مقابله بیان نشده است.

مقاله‌ها

در این زمینه مقالاتی کار شده که تنها به صورت کلی و گذارا به موضوع مورد پژوهش اشاره نموده است. از جمله:

- پیامبر اسلام و تغییر ساختار فرهنگی جامعه جاهلی نوشته محمود حاجی احمدی: به گفته خود نویسنده مقاله به بررسی ابعاد مختلف جامعه جاهلی که مشکل اساسی آن مشکل فرهنگی است، می‌پردازد. سپس به بیان تحولات ایجاد شده توسط پیامبر برای تغییر فرهنگ اشاره می‌کند. همچنین به صورت کوتاه و گذرا به نمونه‌هایی از مظاهر جاهلیت یعنی مسائل فرهنگی پرداخته است، اما به بسیاری از موارد دیگر اشاره نکرده است.
- نقش اسلام در تحولات جهانی (از جاهلیت عربی تا جاهلیت غربی) این مقاله تأثیر اسلام بر تحولات جهانی از آغاز بعثت تا پایان حکومت مسلمین بر اروپا را بررسی نموده است.

کتابها

- اسلام و جاهلیت: نوشته ابوالعلا مودودی، این کتاب ۳۹ صفحه‌ای بدون توجه کامل به آیات قرآن به صورت مختصر تنها درباره شرک در صفحات ۱۳-۱۶ سخن گفته است.
- اسلام در ستیز با جاهلیت نوشته علامه سید هادی مدرسی این کتاب در سه فصل نوشته شده است. در این کتاب نیز به جاهلیت اشاره جزئی شده است.
- سیری در جامعه جاهلی نوشته محمد رضا امین‌زاده این کتاب نیز به جاهلیت در عربستان به طور کلی و خلاصه سخن گفته است.
- دین در جامعه جاهلی: این کتاب به بررسی مفهوم دین در جامعه پرداخته و به آیات و روایات در ادامه استناد و مطالب را به صورت سربسته و کلی شرح نموده است.
- تصویر عصر جاهلی در قرآن نوشته انسیه خزعلی، این کتاب در پنج فصل نوشته شده است که به قول نویسنده مسائلی که قرآن کریم در مورد عصر جاهلی مطرح می‌کند، چه زشت، چه زیبا به تصویر کشیده است و بیشتر از کتب تاریخی و شأن نزول آیات برای شرح و توضیح استفاده نموده است. ایشان به تفصیل از عادات جاهلی سخن گفته است اما درباره روش برخورد قرآن به صورت اجمالی سخن گفته و به مراحل و روش‌های گوناگون آن اشاره نکرده است. مثلاً در مورد زن، ایشان حتی به چگونگی زنده به گور کردن دختران از کتب تاریخی اشاره نموده است ولی به مطالب قرآن اشاره نکرده است. مثلاً می‌توان به آیه سوره

حجرات که تقوا را معیار برتری می‌دانند، نه جنسیت، اشاره نکرده و یا آیه‌ای که آسیه را الگو برای مردان و زنان معرفی می‌کند و این می‌تواند دلیلی برای ارزشمند بودن زن می‌باشد.

همچنین آیاتی که حق و حقوق زنان را می‌شمارد نیز در ذیل روش برخورد قرآن با خصائل جاهلیت جا می‌گیرد. ایشان برای روش برخورد قرآن تنها به بیان آیات واضح و آشکار پرداخته و از بیان آیات که به صورت غیر صریح بیان کننده برخورد با عناصر جاهلی است اشاره نکرده است، لذا این کتاب در عین شباهت به این موضوع دارای تفاوت اساسی با موضوع پیشنهادی می‌باشد. برای نمونه ایشان به برده‌داری در میان عرب و ازدواج بدون نگاه داشتن عده اشاره نکرده است.

همچنین بررسی مرحله ای بودن نحوه برخورد با خصائل جاهلیت یکی از ویژگی‌های این پایان-نامه است و در این کتاب هیچ اشاره ای به آن نشده است.

با دقت در کتابها و مقالات نوشته شده می‌توان دریافت در هیچکدام از این کارها به شکل همه-جانبه و مبسوط به خصیلت‌های منفی جاهلیت اشاره نشده و در اکثر آنها به روش مقابله قرآن اشاره نشده است. در برخی هم این اشاره با توجه به همه آیات قرآن نبوده و بیان کننده همه راه‌های مقابله و مراحل آن نیست. نو بودن این کار علاوه کامل‌تر و همه‌جانبه بودن آن، بیان تمامی مراحل برخورد، در ارائه روشی قرآنی برای برخورد با مظاهر جاهلیت در جامعه امروز می‌باشد که می‌تواند در تغییر جامعه و ساخت جامعه آرمانی مورد توجه قرار گرفته و نشان‌دهنده فطری بودن دین اسلام باشد.

فصل اول: شناخت مفاهیم بنیادین